

INFORMACE Z NRL A ODBORNÝCH PRACOVÍŠŤ CEM

INFORMATION FROM THE NRL AND RESEARCH GROUPS OF THE CEM

28. Pečenkovy epidemiologické dny, České Budějovice, 12.–14. září 2018

28th Pecenka Epidemiological Days, České Budejovice, September 2018

Barbora Macková, Petr Petráš a koordinátoři jednotlivých bloků

Letošní hlavní celostátní odborná akce Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP (SEM), 28. Pečenkovy epidemiologické dny, se konala v Českých Budějovicích ve dnech 12.–14. září 2018. Organizátorem akce byla KHS Jihočeského kraje se sídlem v Českých Budějovicích, ředitelka doc. MUDr. Kvetoslava Kotrbová, Ph.D., organizační tým v čele s MUDr. Jitkou Luňáčkovou, ředitelkou protiepidemického odboru. Konference se konala pod záštitou ministra zdravotnictví Mgr. et Mgr. Adama Vojtěcha, MHA, hejtmanky Jihočeského kraje Mgr. Ivany Stráské a Rady města České Budějovice. Na konferenci se zaregistrovalo 170 účastníků, bylo předneseno 46 ústních sdělení a prezentováno 13 posterů.

Slavnostního zahájení 28. Pečenkových epidemiologických dnů se ujali: ředitelka KHS doc. MUDr. Kvetoslava Kotrbová, Ph.D., hejtmanka Mgr. Ivana Stráská, náměstek ministra zdravotnictví prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., rektor Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích doc. Ing. Marek Vochozka, MBA, Ph.D. a předsedkyně Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP MUDr. Pavla Křížová, CSc. V rámci slavnostního zahájení předala dr. Křížová jménem předsedy ČLS JEP prof. Svačiny **Zlatou pamětní medaili ČLS JEP MUDr. Janu Augustinovi** za celoživotní dílo v oblasti epidemiologie. Dále dr. Křížová předala jménem výboru SEM **Cenu profesora Karla Rašky** za publikaci v r. 2017 **prof. Libuši Kolářové**. Cena byla udělena za článek „Humánní alveolární echinokokóza a přehled výskytu tasemnic *Echinococcus multilocularis* u zvířat v České republice“, kolektivu autorů L. Kolářová, J. Matějí, L. Hozáková et al., který byl otištěn v časopise *Epidemiologie, mikrobiologie a imunologie*.

Odborný program konference byl uspořádán do osmi přednáškových bloků, jejichž sestavení a průběh garantovali členové výboru Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP spolu s dalšími odborníky ČR. Celkem bylo prezentováno 46 přednášek. Součástí odborného programu byl i hodinový **posterový blok moderovaný Ing. Soňou Brabcovou a Mgr. Irenou Majerovou**. Autoři 13 posterů měli možnost krátce ústně prezentovat své výsledky.

První blok „Přeshraniční šíření infekčních onemocnění – migrace, cestovatelská medicína“ koordinovali prof. Paziadora a dr. Macková.

Cílem sdělení **Mgr. Gašpárka** z NRC pro analýzu epidemiologických dat SZÚ byla prezentace analýz situace v oblasti importovaných infekčních onemocnění v ČR, jak byla nahlášena do EPIDATu za roky 2001–2017. Nejvyšší počet případů tvořily kamylobakteriomy, salmonelomy,

shigelomy, na druhém konci byla raritní onemocnění cholery a hemoragických horeček s renálním syndromem. Vedoucí CEM SZÚ, **dr. Macková**, prezentovala roli SZÚ v systému připravenosti ČR na řešení přeshraničních hrozeb infekčního charakteru.

Dr. Mandáková z Oddělení epidemiologie infekčních onemocnění CEM-SZÚ ve svém sdělení uvedla přehled virových hemoragických horeček s popsáním mezilidským přenosem. S ohledem na narůstající počet osob, které cestují napříč kontinenty, je potřeba v diferenciální diagnostice věnovat pozornost i těmto vzácným infekcím. **Doc. Chlíbek** z katedry epidemiologie Univerzity obrany v Hradci Králové se věnoval problematice vztekliny. Díky 20letému očkování volně žijících zvířat se v ČR podařilo toto onemocnění eliminovat. (Poslední případ vzteklé lišky byl zaznamenán na Trutnovsku 2002.) Nicméně vzteklina zůstává celosvětovým problémem, každoročně umírá cca 70 000 osob. Hrozí i nebezpečí zavlečení z okolních států (především z Polska a Slovenska). **Prof. Prymula** seznámil přítomné s možnostmi očkování u migrantů a systémy zavedenými v ČR i v okolních zemích.

Druhý blok, který byl věnován „Legionelám“, koordinovali dr. Drašar a prof. Paziadora.

V první přednášce informoval vedoucí NRL pro legionely, **dr. Drašar**, o nárůstu počtu nahlášených legionelóz v EPIDATu za rok 2017. Nárůst o 48 % oproti roku 2016 nás řadí mezi přední evropské země s dobrou surveillance. Mezi klinickými izoláty dominovala *L. pneumophila* sg. 1, ST62, což je nejnebezpečnější sekvenční typ. **Prof. Paziadora**, ředitel protiepidemického odboru KHS Plzeňského kraje a přednosta Ústavu epidemiologie LF UK v Plzni, se věnoval analýze základních epidemiologických charakteristik legionelóz hlášených v letech 2006–2017 v Plzeňském kraji, v porovnání úspěšnosti environmentálních šetření s výsledky z jiných krajů ČR. **Dr. Kantorová** ze Zdravotního ústavu se sídlem v Ostravě promluvila o výhodách molekulárně-biologických metod v laboratorní diagnostice legionelóz. Zlatým standardem zůstává kultivační vyšetření, kdy je získán kmen *Legionella* spp. pro následnou typizaci. Nicméně kultivace zachytí pouze 40–50 % pozitivních pacientů ve srovnání s metodou PCR. **Dr. Žampachová** z KHS Jihočeského kraje se podělila o zkušenosti s epidemiologickým šetřením u 19 případů legionelóz v roce 2017 v Jihočeském kraji. V kauzistice dokladovala pozitivní nález z domácího prostředí pacienta, který byl konfirmován sekvenací v NRL. V posledním sdělení tohoto bloku **dr. Drašar** informoval o infekcích způsobených druhem *Legionella longbeachae*. Pro tuto legionelu je přirozeným

prostředím půda a komposty. U dvou pacientů se podařilo prokázat souvislost jejich onemocnění s nakládáním se zahradnickými substráty, v kterých rovněž byl tento druh legionely zachycen.

Třetí blok věnovaný HIV/AIDS a STD koordinovali dr. Zákoucká a dr. Němeček.

Přes brzké zahájení byla účast v auditoriu potěšující a podtrhla význam sexuální přenosných infekcí (STI) pro současné vnímání veřejného zdraví i konkrétní klinické problematiky. Dva příspěvky byly zaměřeny na klinickou a laboratorní diagnostiku širokého spektra STI se skvěle zvládnutou ikonografií klinických příznaků v přednášce kolektivu autorů z kožního oddělení nemocnice České Budějovice: dr. Mrkvičková, dr. Kristlová, dr. Horažďovský. Další přednáška dr. Zákoucké byla věnována epidemiologii a diagnostice STI endemických v oblasti tropů a subtropů, které se mohou v současné době objevit i v ČR.

Na epidemiologii HIV/AIDS a její vývoj byly zaměřeny dvě prezentace: dr. Němečka a dr. Malého z hlediska národní surveillancce a prof. Pazdiory z hlediska surveillancce v Plzeňském kraji. I přes náznak klesajícího trendu počtu zachycených případů HIV pozitivitu (pokles v roce 2017 a pravděpodobně i v roce 2018) zůstává situace nadále závažná. Zejména je nežádoucí vysoký podíl pozdních záhytů HIV infekce již ve stadiu AIDS. Přednášky také upozornily na nutnost směřovat preventivní intervence nejen do nejvíce ohrožené populační skupiny, jíž jsou muži mající sex s muži (MSM), ale také na starší heterosexuální muže a legální i ilegální (v menší míře) imigranty.

Mezi postery byla problematika STI zastoupena zajímavou a důležitou prací kolektivu autorů z NRL pro papilomaviry a polyomaviry, Dermatovenerologické kliniky 2. LF UK a dalších pracovišť prezentující detekci HPV v análních cytologických stěrech MSM vč. HR typů, která zakládá riziko nádorového bujení v oblasti anu u HIV pozitivních pacientů.

V bloku „Klíšťová encefalitida a další neuroinfekce; Encefalitidy, meningitidy, klíšťata z pohledu přírodovědců“ – koordinace dr. Luňáčková, dr. Fajfrlík – se šlo celkem 8 ústních sdělení a 3 postery.

První část tohoto bloku patřila epidemiologům a infekcologům. Prof. Pazdiora posluchače seznámil s analýzou a vývojem epidemiologické situace u dětí a mladistvých v letech 1960–2017 v Západočeském kraji (nyní Plzeňském a Karlovarském). V závěru konstatoval, že klíšťová encefalitida je sice problémem především pro dospělou populaci, ale ani pro mladší věkové skupiny není bez rizika, zvláště při nízké proočkovánosti obyvatel v ČR. Na tuto přednášku vhodně navázal dr. Chrdle s popisem klinických příznaků onemocnění klíšťovou encefalitidou včetně rizik úmrtí a trochu opomíjenou problematikou několikaleté ztráty kvalitního života u části pacientů. Tyto poznatky dokumentoval na několika kazuistikách. Klinicko-epidemiologický blok uzavřela organizátorka Pečenkových dnů, dr. Luňáčková, přednáškou o studii séroprevalence klíšťové encefalitidy a lymfské boreliózy v obci Římov v Jihočeském kraji. Do tohoto bloku byly zařazeny i přednášky kolektivu autorů z Parazitologického ústavu AVČR v Českých

Budějovicích. Byla prezentována dvě sdělení s virem klíšťové encefalitidy v hlavní roli. První přednesl za kolektiv autorů kolega Honig, který popsal dynamiku infekce virem v těle klíštěte a jeho vliv na chování tohoto roztoče. Druhá přednáška kolegy Paluse se věnovala schopnostem viru infikovat lidské mozkové mikrovaskulární endoteliální buňky bez nutného porušení hematoencefalické bariéry. Obě velmi zajímavá sdělení byla pro převážně zdravotnickou část posluchačů příjemným oživením a důkazem nutné a nenahraditelné spolupráce s vědeckými institucemi. Následovaly dvě prezentace zástupkyň kolektivu z Přírodovědecké a Pedagogické fakulty MU v Brně. V prvním sdělení informovala dr. Dušková posluchače o možných patogenezích koček a díky jejich těsné vazbě na člověka na nutnost věnovat větší pozornost jejich sledování. Druhé sdělení doc. Žákovské se věnovalo imunologické a molekulárně biologické analýze patogenních mikroorganismů z klíšťat. Celý blok uzavřel vzácný host ze Slovenska, profesor Rusnák. V zajímavé přednášce informoval posluchače o nutnosti zvyšování kvality služeb pro zdraví veřejnosti založené na důkazech.

Další blok se zabýval využitím molekulárních metod v epidemiologii. Koordinovaly dr. Křížová a dr. Havlíčková.

V první přednášce dr. Křížové byl podán přehled využití sekvenace celého genomu (WGS) v surveillancce infekčních onemocnění v Evropě. Byly prezentovány výsledky studií ECDC z let 2015 a 2016, které ukazují rychlé zavádění WGS do rutinní surveillancce infekčních onemocnění v Evropě. Druhá přednáška dr. Amlerové byla věnována celogenomové sekvenaci *Mycobacterium tuberculosis*. Tato metoda byla označena jako budoucnost v epidemiologii tuberkulózy, kdy genotypizace kmenů odhalí cesty šíření jednotlivých klonů a umožní zavedení účinnějších epidemiologických opatření. V třetí přednášce dr. Honskus prezentoval implementaci nové metody WGS do surveillancce invazivního meningokokového onemocnění v České republice, což nejen zpřesňuje molekulární data surveillancce, ale i poskytuje informace o možném pokrytí meningokoků novými MenB vakcínami.

V bloku věnovaném alimentárním nákazám a spolupráci s Krajskou veterinární správou (KVS) – koordinace doc. Kotrbová a dr. Petráš – zaznělo 6 přednášek.

V první prezentovala výskyt rotavirových onemocnění v ČR v letech 1997–2017 dr. Špačková z Oddělení epidemiologie infekčních onemocnění CEM-SZÚ a Mgr. Gašpárek z NRL pro analýzu epidemiologických dat SZÚ. Tato onemocnění patří k nejčastějším alimentárním infekcím. Byla zpracována hlášení z více jak 76 000 případů, největší incidence je v kraji Zlínském a Plzeňském, z věkových skupin jsou nejčastěji postiženy děti 5–9leté. Mgr. Bohuslavová z NRL pro *E. coli* a shigely informovala ve svém sdělení o 65 případech onemocnění vyvolaných v letech 2016–2017 patogenními *E. coli*, u nás nejčastěji sérotypů O26 a O157. Jedná se o závažná průjmová onemocnění, často s krvavým průjmem, která mohou vyústit až v hemolyticko-uremický syndrom (HUS). Dr. Labská prezentovala výsledky studie z několika laboratoří CEM. Ve studii bylo

zjištěn vysoký podíl entero-agregativního patotypu (EAEC) *E. coli* O111 u onemocnění dětí do dvou let. V následující přednášce se dr. Labská věnovala salmonelle sérotypu Ba-reilly, která je v současnosti původcem salmonelóz v několika státech EU. Pro zjištění epidemiologických souvislostí byly izoláty podrobeny makrorestrikční analýze a celogenomové sekvenaci. Obě metody potvrdily vzájemnou příbuznost jednotlivých izolátů. Další přednášku měl dr. Kouba ze Státní veterinární správy (SVS) pro Jihočeský kraj. Sledování výskytu dvou nejvýznamnějších zoonóz, salmonel a kampilobakterů, přináší zúčastněným informace nezbytné k zajištění bezpečnosti drůbežích produktů. Mgr. Kekláková z NRL pro stafylokoky CEM-SZÚ promluvila o dlouholetém sledování produkce stafylokokového enterotoxinu, jako příčině nejčastější alimentární intoxikace. Metodami fenotypizace se podařilo prokázat, že medializovaná kebabová epidemie v letošním roce byla způsobena kmenem stafylokoků s produkcí enterotoxinu A, jehož stejný klon byl nalezen u pacientů, v potravinách, na rukou personálu i ve střezech z prostředí.

V posledním bloku věnovaném infekcím spojeným se zdravotní péčí a antibiotickou rezistencí, který koordinovali dr. Jindrák a dr. Macková, byla přednesena 4 sdělení. V prvním referovala dr. Macková o Národním antibiotickém programu v ČR (NAP). Cílem NAP je zajištění dlouhodobě dostupné, účinné, bezpečné a nákladově efektivní antibiotické léčby pacientů s infekčními onemocněními. Následovala dvě sdělení kolektivu autorů z FN Brno a LF MU Brno věnovaná možnostem využití moderních molekulárních metod v prevenci a kontrole infekcí spojených se zdravotní péčí, která přednesli dr. Plevová a dr. Bezdíček. Data a informace získané sekvenováním jsou cenným zdrojem informací, ale je důležité je vždy interpretovat v souvislosti se všemi aspekty epidemiologické situa-

ce a klinických projevů onemocnění. Doc. Melter ve svém příspěvku informoval o bakteriální perzistenci v souvislosti s antibiotickou rezistencí jako o fenoménu, který může ovlivnit detekci rezistentních kmenů.

Program a prezentace 28. Pečenkových epidemiologických dnů je dostupný na www.khsceb.cz, heslo: PečenkovyDny2018.

Nedílnou součástí 28. Pečenkových epidemiologických dnů byl i příjemný společenský program připravený organizátory konference. Účastníci navštívili představení Jihočeského divadla „Klobouk ve křoví“ – večer s písněmi Osvobozeného divadla. Nečekaným překvapením byla osobní aktivní účast pana ministra Vojtěcha na společenském večeru.

Účastníci 28. Pečenkových epidemiologických dnů i členové výboru SEM ČLS JEP se shodli, že odborný i společenský program konference byly výborně připraveny, za což paní ředitelce KHS doc. Kotrbové a hlavní organizátorce MUDr. Luňáčkové a celému organizačnímu týmu děkují.

Hlavní celostátní odbornou akcí v příštím roce bude mezioborový Kongres klinické mikrobiologie, infekčních nemocí a epidemiologie (KMINE 2019), 7. ročník, (říjen/ listopad 2019), pořádaný společně třemi odbornými společnostmi ČLS JEP: Společností lékařské mikrobiologie, Společností infekčního lékařství a Společností pro epidemiologii a mikrobiologii. Hlavním organizátorem KMINE 2019 bude prof. Milan Kolář, Ph.D., děkan Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

*Barbora Macková
Petr Petráš
SZÚ-CEM*